

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Duchovní dílo Antonína Dvořáka
a jeho využití v současné liturgii a církevních obřadech
The sacred work of Antonin Dvorak
and its use in contemporary liturgy and church ceremonies
Tereza Paděrová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sbormistrovství - Hudební výchova

2022

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Duchovní dílo Antonína Dvořáka a jeho využití v současné liturgii a církevních obřadech potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 11. července 2022

ABSTRAKT

V bakalářské práci se chci věnovat duchovnímu dílu Antonína Dvořáka, se zaměřením na sborovou a vokálně-instrumentální tvorbu. U skladeb zmíním okolnosti vzniku, obsazení, krátkou hudební charakteristiku a význam skladby po stránce textové, duchovní i hudební. Ale hlavně práce pojednává o možném využití těchto děl v praxi v současných liturgických a církevních obřadech.

KLÍČOVÁ SLOVA

Antonín Dvořák, duchovní dílo, liturgie

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with Antonín Dvořák's sacred works with the focus on choral and vocal-instrumental pieces. Moreover, I will describe the circumstances of the composition and orchestration. I will also include a short musical characteristic and the meaning of the work in terms of textual, sacred and musical respect. However, the main focus of the thesis is on a possible application of the work in practice of contemporary liturgical and church ceremonies.

KEY WORDS

Antonin Dvorak, sacred music, liturgy

Obsah

Úvod.....	9
1 Dílo Stabat Mater.....	9
1.1 Text.....	9
1.1.1 Překlad.....	12
1.2 Okolnosti vzniku.....	15
1.3 Obsazení.....	16
1.4 Charakteristika.....	16
1.5 Liturgické využití.....	18
2 Dílo Žalm 149.....	19
2.1 Text.....	19
2.2 Okolnosti vzniku.....	20
2.3 Obsazení, charakteristika.....	20
2.4 Liturgické využití.....	20
3 Dílo Mše D-dur, Lužanská.....	21
3.1 Text.....	21
3.1.1 Překlad.....	23
3.2 Okolnosti vzniku.....	25
3.3 Obsazení, charakteristika.....	26
3.4 Liturgické využití.....	27
4 Dílo Requiem.....	28
4.1 Text.....	28
4.1.1 Překlad.....	32
4.2 Okolnosti vzniku.....	37
4.3 Obsazení.....	37
4.4 Liturgické využití.....	37
5 Dílo Te Deum.....	37
5.1 Text.....	37
5.1.1 Překlad.....	39
5.2 Okolnosti vzniku.....	40
5.3 Obsazení, charakteristika.....	41

5.4 Liturgické využití.....	42
6 Dílo Biblické písně	42
6.1 Text	42
6.2 Okolnosti vzniku.....	47
6.3 Obsazení, chrakteristika.....	47
6.4 Liturgické využití.....	47
7 Dílo O Sanctissima	48
7.1 Text	48
7.1.1 Překlad	48
7.2 Okolnosti vzniku.....	48
7.3 Obsazení.....	49
7.4 Liturgické využití.....	49
8 Dílo Tu trinitatis.....	49
8.1 Text.....	49
8.1.1 Překlad	50
8.2 Okolnosti vzniku.....	50
8.3 Obsazení, chrakteristika.....	50
8.4 Liturgické využití.....	51
9 Dílo Ave Maria	51
9.1 Text.....	51
9.1.1 Překlad	51
9.2 Okolnosti vzniku.....	52
9.3 Obsazení, chrakteristika.....	52
9.4 Liturgické využití.....	52
10. Dílo Ave maris stella	52
10.1 Text.....	52
10.1.1 Překlad	52
10.2 Okolnosti vzniku.....	53
10.3 Obsazení, chrakteristika.....	53
10.4 Liturgické využití.....	53
11. Dílo Varhanní skladby	53
11.2 Okolnosti vzniku.....	53
11.3 Obsazení, chrakteristika.....	53
11.4 Liturgické využití.....	53
Závěr	54

Úvod

Toto téma jsem si vybrala, jelikož se týká několika oblastí, které jsou mi velmi blízké. Tím myslím dílo Antonína Dvořáka, duchovní hudbu a liturgii celkově. Jsem liturgický varhaník a zároveň II. sbormistr chrámového sboru se zalíbením v hudbě Antonína Dvořáka. Toto téma se tedy vyloženě samo nabízí.

V bakalářské práci se věnuji konkrétním duchovním dílům a dílům s liturgickým textem. Vždy je nejprve zmíněn text daného díla, pokud je v cizím jazyce, je zde i překlad. Zařazení skladby do skladatelova života, aby bylo přiblíženo, co Dvořáka ovlivnilo ke zkomponování které skladby. Často již psal s nějakým úmyslem, třeba ku jaké příležitosti má být co provedeno a jiné podrobnosti. Těchto znalostí můžeme dnes využít. Následuje obsazení, některá díla jsou pro velký orchestr a mohutný sbor, některá jsou komornější, některá dokonce třeba jen pro dva interprety (zpěv sólo a doprovod). U některých opusů je zmíněna alespoň přibližně hudební charakteristika. A posledním bodem bývá liturgické využití. V tomto bodě se řeší zejména praktická stránka věci. Zda se celé uskupení může vejít na kůr, zda je tam nějaká „neobvyklost“ v obsazení, na kterou je třeba dávat pozor. Za jakých okolností je vhodné dílo provést a za jakých nikoliv a pokud ano, jak.

Nejprve je pět větších orchestrálních děl, seřazených podle data vzniku. Následuje šest komorních opusů pro jednoho až tři interprety.

Cílem je zjistit, zda se dají skladby napsané před více než sto lety, použít i dnes. Zda skladba, která byla určena k liturgickým účelům je stejným způsobem použitelná i dnes a zda se naopak skladba koncertní nedá nějakým způsobem zařadit do dnešní současné liturgie a církevních obřadů.

1 Dílo Stabat Mater

1.1 Text

I:

Stabat Mater dolorosa

iuxta crucem lacrimosa

dum pendebat Filius.

Cuius animam gementem

contristatam et dolentem

pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
fuit illa benedicta
Mater unigeniti.
Quae moerebat et dolebat
pia Mater, cum videbat
Nati poenas inclyti.

II:

Quis est homo, qui non fleret
Christi Matrem si videret
in tanto supplicio?
Quis non posset contristari
Christi Matrem contemplari
dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
vidit Iesum in tormentis
et flagellis subditum.
Vidit suum dulcem Natum
moriendo, desolatum
dum emisit spiritum.

III:

Eia Mater, fons amoris
me sentire vim doloris
fac, ut tecum lugeam.

IV:

Fac, ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum

ut sibi complaceam.
Sancta Mater, istud agas
Crucifixi fige plagas
cordi meo valide.

V:
Tui Nati vulnerati
tam dignati pro me pati
poenas mecum divide.

VI:
Fac me vere tecum flere
Crucifixo condolere
donec ego vixero.
Iuxta crucem tecum stare
te libenter sociare
in planctu desidero.

VII:
Virgo virginum praeclara
mihi iam non sis amara
fac me tecum plangere.

VIII:
Fac, ut portem Christi mortem
passionis fac consortem
et plagas recolere.
Fac me plagis vulnerari
Cruce hac inebriari
ob amorem Filii.

IX:

Inflammatum et accensum
per te, Virgo, sum defensum
in die iudicii.

Fac me Crucem custodiri
morte Christi praemuniri
conferri gratia.

X:

Quando corpus morietur
fac, ut animae donetur
Paradisi gloria.

Amen.

1.1.1 Překlad

Českých překladů existuje mnoho. Jsou uvedeny v různých sbornících, kancionálech, modlitebních knížkách a podobně. Já jsem vybrala jeden, který se používá a zpívá při mších v současné době. Je totiž uveden v českém kancionálu, užívaného ve všech diecézích, pod číslem 314. Rozložení slok je jiné, proto jsem jej upravila, aby odpovídaly částem Dvořákovy Stabat Mater.

I:

Stála Matka odhodlaně
v slzách vedle kříže Páně,
na kterém Syn její pněl.
Její duši v hořkém lkání
sklíčenou, bez smilování
do hlubin meč otevřel.

Ó jak smutná, zkormoucená
byla ona svatá žena,
Matka Požehnaného!
Jak se chvěla, jak trpěla

zbožná Matka, když viděla
muka Syna milého!

II:

Kdo z nás by se za pláč styděl,
kdyby Matku Pána viděl
v těžkém hoři nevinném!
Kdo by zůstal bez bolesti,
svatou Matku vida nésti
muka kříže se Synem!

Pro nepravost hříšných bratří
trpí Ježíš. Na něj patří,
jak ho člověk bičoval;
na drahého hledí Syna,
jak opuštěn v mukách hyna,
ducha Otci odevzdal.

III:

Nuže, Matko, lásky zdroji,
dej, ať bol mě s tebou spojí,
ať jej s tebou prožívám;

IV:

Dej, ať láskou vzplanout mohu
k trpícímu Kristu Bohu,
ať se jemu podobám!
Svatá Matko, vroucně prosím,
dej, ať v hloubi srdce nosím
živé stopy svatých ran.

V:

Na bolestech Syna tvého,
pro mé hříchy zmučeného,
ať i mně je podíl dán!

VI:

Dej, ať ráda duše strádá,
s Kristem snášet muka žádá,
denně, pokud budu žít;
vedle kříže s tebou státi,
spolu s tebou věrně lkáti,
Syna tvého usmířit!

VII:

Panno panen, jasná Paní,
dej mi ve svém slitování
druhem tvého žalu být.

VIII:

V každé době blízký tobě,
ať smrt Páně nesu v sobě,
z jeho ran ať umím žít.
Ať mě každý bol s ním sblíží,
ať mám lásku k jeho kříži,
svatou krví opojen!

IX:

Abych nebyl vydán ohni,
přímluvami Pána pohni,
chraň mě, Panno, v soudný den!
Až budu se odtud bráti,
Kriste, rač mi s Matkou dáti
v nebi palmu vítězství.

X:

A když toto tělo skoná,
dej, ať duše bezúhonná
v rajske slávě tvé se skví.
Amen.¹

1.2 Okolnosti vzniku

Antonín Dvořák se textem začal zabývat začátkem roku 1876, mezi 19. únorem a 7. květnem. Avšak necítil se tehdy na to, aby tak rozáhlé dílo dokončil a od náčrtu upustil. Opět se k němu navrátil až na pozdím roku 1877, kdy 13. listopadu dílo dokončil.²

Do textu pojednávajícím o bolesti matky, která vidí umírat svého syna, se Dvořák dokázal vcítit. Manželům Dvořákovým během krátké doby zemřely všechny tři děti. V srpnu 1875 jim zemřela dva dny po narození dcera Josefa (v té době byla kojenecká úmrtnost velmi běžná) a v létě roku 1877 přišli o obě dvě zbylé děti, o tříletého Otakara a roční Růženku. Jedno zemřelo na neštovice, druhé nešťastnou náhodou vypilo fosforový roztok na výrobu sirek.³

Záměrně neuvádím, které dítě jak zemřelo, neboť v tomto se zdroje rozchází - některé tvrdí, že na neštovice zemřela Růženka a fosoforový roztok vypil Otakar, některé to tvrdí opačně. Každopádně je tedy velmi logické, že v tuto těžkou chvíli se Dvořák opět vrací k tomuto textu a jakožto milující rodič dává všechnu svou bolest do hudby. Jistě mu v té době velmi pomohla jeho silná a upřímná víra v Boha. Celou kantátou dává Dvořák najevo, že všechnu svou hudbu, svůj život a hlavně své děti odevzdává Bohu s neomezenou důvěrou.

---

¹ Kancionál, Praha: Katolický týdeník, 2018

² ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část první 1841-1877. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1916.

³ DÖGE, Klaus. Antonín Dvořák: život, dílo, dokumenty. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-297-2.

1.3 Obsazení

Orchestrální obsazení: 2 flétny, 2 hoboje, 1 anglický roh, 2 klarinety, 2 fagoty, 4 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, 1 tuba, tympány, varhany, housle, violy, violoncella, kontrabasy. Pokud nemáme k dispozici anglický roh, může part (objevuje se pouze v jedné části - II. Quis est homo) zahrát první klarinet. Dvořák sám na tuto problematiku myslel a napsal to do poznámky. Rovněž je možné využít místo varhan harmonium.

Ze zpěváků jsou to čtyři sólisté - soprán, alt, tenor, bas a smíšený sbor. Je důležité, aby sbor byl početný a dokázal se zvukem a mohutností vyrovnat orchestru. Navíc se na několika místech všechny hlasy dělí. Sólisté by měli být školení profesionálové a i sborové party nejsou jedny z jednoduchých.

1.4 Charakteristika

Jak již bylo zmíněno, stejně jako Panna Maria viděla umírat svého syna, viděl i Dvořák umírat své děti. Vzhledem k okolnostem je dílo neskutečně pravdivé, upřímné a soucitné. Plné bolesti, smutku, žalu, ale nakonec i smíření. Otakar Šourek ve svých knihách Dvořákovu Stabat Mater rozděluje na dvě části - bolestnou (1-3) a modlitbu (4-10).⁴

Prvními takty zní prázdné tajemné fis, jež si nástroje postupně předávají. Následuje chromatická řada směrem dolů, stejně jako když Panna Maria klesala pod křížem. Hudba graduje až do zmenšeného septakordu, při kterém každý pocítí onu bolest a zoufalost. Na chvíli Dvořák vybočuje z h-moll do paralelní D-dur, s líbeznými melodiemi klarinetu. První část pak končí soucitným H-dur.

Druhá část „Quis est homo“ je laděna do e-moll a představí se nám zde sólově všichni čtyři sólisté. Ústřední melodický motiv je neustále opakován v různých obměnách, až do závěrečného unisonového „Vidit suum dulcem natum, moriendo desolatum, dum emittit spiritum“, ve kterém, jak text napovídá, cítíme poslední výdechy Ježíše Krista. Postupně ubývá i zvuk tympánu, tlukot srdce se zpomaluje, až přestane bít úplně.

Sborová třetí část „Eja mater“ v c-moll má pochodově pohřební charakter. Touto částí končí bolest a nastává čas pro modlitbu.

---

⁴ ŠOUREK, Otakar. Antonín Dvořák. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1941. (144-145)

Čtvrtá část „Fac, ut ardeat cor meum“ začíná mohutně děsivým akordem b-moll v žestích a následně se nám představí basový sólista se stále ještě tesklivou náladou. Určitý druh smíření přichází až s varhanami a ženským sborem, zpívajícím „Svatá matko, vroucně prosím“. Něžné a jemné ženské hlasy (často zpívané dětskými sbory) již nastupují ve veselejší Es-dur, abychom se následně opět mohli vrátit zpět do b-moll s basovým sólem.

Pátá část harmonicky navazuje na předchozí a dostáváme se do Es-dur. Něžná sborová část o sdílení bolesti a smýváání viny.

V kontrastu s něhou přichází dramatictější část šestá v H-dur. Zde má hlavní slovo tenorový sólista v dialogu s mužským čtyřhlasým sborem. Lyričtější části jsou střídány vážnými a opačně.

„Virgo virginum“, neboli Panno panen, je poslední čistě sborovou záležitostí. Je to prosba (modlitba) k Matce Páně, tudíž velmi jemná a něžná, právě tak jako sama Panna Maria.

Další dvě části jsou bez sboru. V pořadí osmý je duet „Fac ut portem“ sopránu a tenoru, devátá je část pro sólový alt. Skoro až ohnivý začátek altové árie v d-moll se různě přelévá do paralelní F-dur a zpět do d-moll, aby se po rytmickém a dramatickém závěru mohl chromaticky usadit do jemné D-dur a navázat tak na poslední část celé kantáty.

První takty této závěrové části nápadně připomínají část prvou. Opět slyšíme úvodní tajemné fis, jak se přelévá mezi jednotlivými nástroji. Avšak matka již pod křížem neklesá. Hudba graduje stejným způsobem jako na začátku, ale nekončí bolestným a zoufalým zmenšeným septakordem, nýbrž radostným, až jásavým mohutným G-dur v orchestru i ve sboru. V tuto chvíli je již autor se smrtí plně smířen a pouze žádá, aby duše našly cestu do ráje nebeského. Posledních několik minut se zpívá stále jen amen, amen, amen. Toto amen je již veselé, mohutné, slavnostní. Dvořák nachází ve své víře obrovskou útěchu a uvědomuje si, že jeho zemřelé děti už jsou u Boha. Posledním důkazem je fráze „Quando corpus morietur fac, ut animae donetur Paradisi gloria“, kdy slyšíme sbor acapella v celé své mohutnosti. Pak už se celá situace uklidní a ještě párkrát zazní amen. Postupně se zklidňuje a ztišuje, jako bychom sledovali dušičku zemřelého, jak pomalu letí nahoru k nebi, k Bohu. Je to rozloučení.

Ještě naposledy sbor spolu se sólisty zazpívá jedno mohutné amen a vše je již klidné. Posledním akordem je smířené D-dur.⁵

1.5 Liturgické využití

Autorem textu Stabat Mater údajně Jacopone da Todi (13. století). Je to liturgický nebiblický text, přesněji je to sekvence. Sekvencí celkem vzniklo přes pět tisíc - na každou neděli, avšak po tridentském koncilu byly zakázány. Uchovaly se a závazně se stanovily pouze čtyři: Victimae paschali laudes (Velikonoční oběti) - na velikonoční neděli - Zmrtvýchvstání Páně, Veni sancte Spiritus (Přijď, ó, Duchu přesvatý) - na slavnost seslání Ducha svatého - Letnice, Lauda Sion Salvatorem (Sión, chval Spasitele) - a slavnost Božího těla - Těla a Krve Páně a Dies irae (Den hněvu) - při zádušní mši. Sekvence Dies irae byla později zrušena a naopak Stabat Mater byla přidána. Stabat Mater je povolená sekvence na svátek Panny Marie Sedmibolestné (někdy pouze Bolestné), nyní slavené 15. září.

Liturgické využití Dvořákova Stabat Mater jako celek nemá. Rozhodně však stojí za uvážení, zda nevyužít liturgicky alespoň tři sborové části. Dají se totiž provést bez orchestru, pouze s varhanami. Část tři - Eja mater, která se hodí na Květnou neděli, ideálně na závěr mše svaté. Část pět - Tui nati a část sedm - Virgo virginum. Hodí se před Velikonocemi, před Zmrtvýchvstáním, nebo právě, jak již bylo zmíněno, na svátek Panny Marie Sedmibolestné.

Všechny tyto části mají více než pět minut (některé i šest, sedm), proto je z praktického hlediska ohleduplné k věřícím, když části využijeme na přijímání, či na závěr, aby nemuseli zbytečně stát. Z tohoto důvodu je nevhodné, aby se takovéto rozsáhlejší kusy neuváděly na začátku, či k obětování. Pokud to takto přesto chceme, je dobré domluvit se s celebrujícím farářem, aby věřícím dal najevo, že se mohou během zpěvu posadit.

Pokud chceme provést Stabat Mater jako celek s celým orchestrem, tak koncertně. Nejčastěji se uvádí během období tkzv. Svatého týdne. Svatý týden je týden před Velikonocemi - začíná tedy Květnou nedělí, kdy si připomínáme příjezd Ježíše

---

⁵ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část první 1841-1877. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1916. (154-7)

Krista do Nazareta, zatímco ho obyvatelé vítali zelenými ratolestmi (odtud název květná), následuje pondělí, úterý a středa. Tyto dny nejsou liturgicky nijak význačné. Až pak Zelený čtvrtek. Den, kdy si křesťané připomínají poslední večeři Páně, a zároveň je to i den, kdy se Stabat Mater provádí vůbec nejčastěji - jako předzvěst pátečního ukřižování a následného Zmrtvýchvstání. Na Velký pátek se nesluší dělat jakýkoli koncert, neboť by se vůbec nemělo zpívat s doprovodem varhan, či jiných nástrojů. Jediné povolené jsou klapačky, řehačky, je to den ukřižování Ježíše Krista a neslouží se žádná mše svatá, konají se pouze Velkopáteční obřady. Na Bílou sobotu se stále drží klid, až do západu slunce, kdy už začíná vigilie. Vigilie je předvečer slavnosti (stejně jako třeba na Vánoce půlnoční) a slavíme Zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Tudíž už je text Stabat Mater nevhodný.

2 Dílo Žalm 149

2.1 Text

Zaplesejte Bohu v novém pění,
buď mu chvála v svatých shromáždění!
Sione, plesej ve svém stvořiteli!
Vesel se ve svém králi, Israeli!
Jeho jménu chválu prozpěvujte,
bubny jej a harfou oslavujte!
Nebť jeho lid mil jest Hospodinu,
povýšíť on k spáse nových synů.
Budou plesati v své slávě svatí
a se na ložích svých radovati.
Jejich hrdlo slávu Bohu pěje
a meč dvojostrý se v rukou skvěje,
aby pomstu krutou vykonali,
národů by vzpouru potrestali,
řetězy by krále spjaly svými,
a jich mocné pouty železnými.
Budeť soud jim psaný k odsouzení,

svatí jeho budou oslaveni!

2.2 Okolnosti vzniku

Žalm vznikl na objednávku od Karla Knittla, který se nově ujal vedení pražského zpěváckého spolku Hlahol. Knittl se ozval Dvořákovi s touto žádostí na začátku roku 1879, kdy byl Dvořák velmi zaneprázdněn. Měl rozpracovaný kvartet Es-dur a zároveň spoustu objednávek od různých německých nakladatelů. Avšak Hlaholu nedokázal domítnout, všeho nechal a pustil se do kompozice. Jako text si sám zvolil žalm s číslem 149, který je chválou Boha a vyzývá k jeho oslavě. Během týdne měl Dvořák hotový náčrt, během dalšího týdne již vypracovanou celou partituru. Dne 16. března bylo dílo poprvé provedeno na koncertu Hlaholu na pražském Žofíně.⁶

O osm let později, v roce 1887, Dvořák revidoval své nevydané skladby a připravoval je k tisku, mnoho z nich pozměnil. Velkou změnu udělal právě i v Žalmu 149, kdy původní mužský sbor rozpracoval do smíšeného. Lehké změny provedl i v orchestrálních partech, například zcela škrtl harfu a její part přepsal do smyčců.⁷

2.3 Obsazení, charakteristika

Orchestrální obsazení zůstalo stejné jak ve verzi pro mužský sbor, tak v úpravě pro sbor smíšený: 2 flétny, 2 hoboje, 2 klarinety, 2 fagoty, 4 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, tuba, tympány, housle, violy, violoncella, kontrabasy.

2.4 Liturgické využití

Text žalmu číslo 149 má podle Lekcionáře (I-IV) využití v tyto dny: pondělí po 6. neděli velikonoční, 7. a 12. ledna, pátek 8. týdne, pondělí 21. týdne, úterý 23. týdne, čtvrtek 25. týdne a čtvrtek 33. týdne v mezidobí. Formálně je to pravda, avšak prakticky se v tyto dny obvykle nedělá, že by se přivedl sbor na mši a zazpíval slavnostní žalm, když je to liturgicky „obyčejný den“. Vzhledem k jásavému textu se dá tudíž použít na téměř jakékoli slavnostnější mši třeba na závěr bohoslužby. Vzhledem k durátě díla (cca

---

⁶ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (60-61)

⁷ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (61-62)

10 minut) by se dalo použít i k přijímání ve větším kostele (kde je mnoho věřících a přijímání trvá dlouho), avšak po přijímání se má člověk ztišit, zklidnit, což u takto jášavého žalmu příliš nelze. Myslím tedy, že k přijímání vhodný není.

3 Dílo Mše D-dur, Lužanská

3.1 Text

I:

Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Christe eleison, Christe eleison.

Kyrie eleison, Kyrie eleison.

II:

Gloria in excelsis Deo

et in terra pax hominibus bonae voluntatis.

Laudamus te. Benedicimus te.

Adoramus te. Glorificamus te.

Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.

Domine Deus, Rex caelestis,

Deus Pater omnipotens.

Domine Fili unigenite, Jesu Christe,

Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.

Qui tollis peccata mundi, miserere nobis,

qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.

Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.

Quoniam tu solus Sanctus, tu solus Dominus,

tu solus Altissimus, Jesu Christe

cum sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.

Amen.

III:

Credo in unum Deum,

Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ,
visibilium omnium et invisibilium.
Et in unum Dominum Iesum Christum,
Filium Dei unigenitum,
et ex Patre natum ante omnia sæcula.
Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero,
genitum non factum, consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cælis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato,
passus et sepultus est,
et resurrexit tertia die, secundum Scripturas,
et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cuius regni non erit finis.
Credo in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem,
qui ex Patre filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur
qui locutus est per prophetas.
Credo in unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi.
Amen.

IV:

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.

Pleni sunt caeli et terra gloria tua.

Hosanna in excelsis.

V:

Benedictus qui venit in nomine Domini.

Hosanna in excelsis.

VI:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

3.1.1 Překlad

I:

Pane, smiluj se, Pane, smiluj se.

Kriste, smiluj se, Kriste, smiluj se.

Pane, smiluj se, Pane, smiluj se.

II:

Sláva na výsostech Bohu

a na zemi pokoj lidem dobré vůle.

Chválíme tě. Velebíme tě.

Klaníme se ti. Oslavujeme tě.

Vzdáváme ti díky pro tvou velikou slávu.

Pane a Bože, nebeský Králi,

Bože, Otče všemohoucí.

Pane, jednorozený Synu, Ježíši Kriste.

Pane a Bože, Beránku Boží, Synu Otce.

Ty, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi,

ty, který snímáš hříchy světa, přijmi naše prosby.

Ty, který sedíš po pravici Otce, smiluj se nad námi.

Neboť ty jediný jsi Svatý, ty jediný jsi Pán,

ty jediný jsi Svrchovaný, Ježíši Kriste,

se svatým Duchem, ve slávě Boha Otce.

Amen.

III:

Věřím v jednoho Boha,

Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země,
všeho viditelného i neviditelného.

Věřím v jednoho Pána Ježíše Krista,
jednorozeného Syna Božího,

který se zrodil z Otce přede všemi věky.

Bůh z Boha, Světlo ze Světla, Pravý Bůh z Pravého Boha,
zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem,
skrze něhož všechno je stvořeno.

On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe.

Skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny a stal se člověkem.

Byl za nás ukřižován, za dnů Pontia Piláta,

byl umučen a pohřben

a třetího dne vstal z mrtvých podle Písma,

vstoupil do nebe, sedí po pravici Otce.

A znovu přijde, ve slávě,

soudit živé i mrtvé

a jeho království bude bez konce.

Věřím v Ducha svatého, Pána a Dárce života,

který z Otce i Syna vychází.

S Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován

a mluvil ústy proroků.

Věřím v jednu, svatou, všeobecnou (katolickou), apoštolskou Církev.

Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku.

Amen.

IV:

Svatý, svatý, svatý Pán, Bůh zástupů.

Nebe i země jsou plny Tvé slávy.

Hosana na výsostech.

V:

Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.

Hosana na výsostech.

VI:

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi.

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi.

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa, daruj nám pokoj.

3.2 Okolnosti vzniku

Okolnosti vzniku Dvořákovy jediné dochované mše, Mše D-dur, zvané Lužanská, jsou prosté - objednávka. Josef Hlávka, mecenáš umění a později i první prezident Akademie věd, právě dostavoval v Lužanech na svém panství novou kapli. K jejímu vysvěcení, ke kterému mělo dojít 11. září 1887, požádal Antonína Dvořáka, aby napsal novou mši. Přestože byl Dvořák celý život hluboce věřící a studoval varhanickou školu, k této formě se nikdy neuchýlil. Jelikož Dvořák sám v Lužanech občas pobýval a s Hlávkovou ženou Zdeňkou ho vázalo přátelství, nabídku rád přijal. Začal tedy psát koncem března téhož roku a již 17. června byla mše hotova. Měl v té době však i jiné nabídky, oslovil ho tehdejší ředitel Plzeňského Hlaholu Matěj Slezák, aby něco složil ku příležitosti 25 let spolku. Dvořák mu však odpovídá, že nyní na to nemůže myslet, neboť se o celý svět nestará, kochá se boží přírodou a skládá novou mši a do konce června má ještě co dělat. Když dílo dokončil, napsal Hlávkově dopis: „...Mám tu čest Vám oznámiti, že jsem práci šťastně dokončil a že se z ní upřímně raduji. Myslím, že to bude dílo, které svému účelu plně vyhoví. Mohlo by se jmenovat: víra, naděje a láska k Bohu nejvyššímu a poděkování za tak veliký dar, že mně bylo popřáno dílo to ke chvále Nejvyššího a ke cti umění našeho šťastně dokončiti...“. Je tedy zřejmé, že sám Dvořák byl velmi rád, že tuto zakázku dostal a mši mohl napsat. Sám tvrdí, že kdyby nebyl takto zbožný, nic by nedokázal. Takto tedy vznikla verze pro varhany, sbor a sóla.⁸

---

⁸ ŠOUREK, Otakar. Antonín Dvořák. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1941. (146-7)

Plzeňský Hlahol si mši oblíbil a chtěl ji provést i koncertně. Avšak v plzeňských kostelích to nebylo dovoleno a jinde varhany nebyly, uchýlil se Dvořák k přepsání varhanního partu pro dvě harmonia, violoncella a kontrabasy.⁹

Až v roce 1892 se rozhodl (pro velký úspěch mše) instrumentovat varhanní doprovod pro orchestr a chtěl se mši uspět i v Anglii. Proto se obrátil na svého vydavatele Simrocka a poslal mu novou orchestrální verzi Lužanské mše D-dur. Simrock se však neozval. Když mu Dvořák poslal k vydání svou 8. symfonii G-dur, vydavatel Simrock ji nechtěl odkoupit, že prý se jeho kusy neprodávají a jemu se to nevyplatí. V jednom z dopisů mu Dvořák píše: „... *Když jste mi dal košem se mší, může to takhle dopadnout i se symfonií. Sliboval jste přece v létě, že když Vám dám klavírní kusy za 2400 marek (když tedy slevím 600 marek), dohodneme se pak i na mši, ale takhle jsme se úplně rozešli!...*“¹⁰

3.3 Obsazení, charakteristika

Lužanská mše má dvě verze. První - původní je pouze pro varhany, smíšený sbor (s občasným dělením všech hlasů) a sóla (soprán, alt, tenor, bas). Orchestrální úprava je pro 2 hoboje, 2 fagoty, 3 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, tympány, varhany, housle, violy, violoncella, kontrabasy, sólový kvartet a smíšený sbor. Bohužel došlo i na pár změn ve sborových partech, což dělá občas dnešním sbormistrům trochu problémy, neboť někdo má noty takové, jiný takové. Dokonce již vzniklo i několik „hybridů“ obou verzí.

Textem mše je klasické mešní ordinarium, stanovené II. Vatikánským koncilem. Ordinarium je neměnná součást mše (výjimku tvoří část Gloria, která se vypouští v době postní, adventní a při pohřebních obřadech). Celé ordinarium je v latině, až na první část Kyrie eleison, která je v řečtině. Proto se liší i výslovnost slova „Christe“, kdy v řečtině je to [christe] (část Kyrie), zatímco v latině [kriste] (část Gloria a Credo).

---

⁹ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (264-5)

¹⁰ DÖGE, Klaus. Antonín Dvořák: život, dílo, dokumenty. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-297-2. (280)

3.4 Liturgické využití

Lužanskou mši je samozřejmě možné liturgicky využít při jakékoli slavnostní mši. Slavnostní, protože celá mše není zrovna krátká (většinou okolo 40 minut hudby), což dohromady s ostatními recitovanými částmi mše zabere mnoho času. Je tedy vhodná např. na poutní bohoslužbu, Boží hod velikonoční, Boží hod svatodušní a podobně. Případně je zde vždy možnost, nedělat mši celou. Což samozřejmě z hudebního hlediska není ideální, zato však v dnešní rychlé době je to praktické. Dá se třeba vypustit část Credo a pomodlit se ho recitovaně (pokud bychom to chtěli ještě více zkrátit, je zde možnost pomodlit se Apoštolské vyznání víry, které je kratší - avšak ne v každém kostele jsou na to věřící zvyklí a umí to), také se dá za jistých podmínek vypustit Kyrie, či Benedictus. Vždy však platí pravidlo, že ordinarium zaznít musí. Nemusí být zpívané, ale během mše svaté musí všechny části zaznít ve správnou chvíli.

Jak již bylo naznačeno, není ideální užít ordinarium přesně tak, jak bylo zamýšleno. Při většině částí věřící stojí, při Agnus Dei dokonce klečí. Bylo by velmi namáhavé toto po nic vyžadovat, proto je běžná liturgická praxe trochu jiná. Vhodná je například tato možnost: Kyrie - introitus - zpíváme jako vstupní zpěv na začátku bohoslužby. Je důležité toto sdělit knězi, aby zvolil III. úkon kajícího, který dovoluje vypustit text Kyrie a následuje rovnou Gloria. Opět je dobré domluvit se s knězem a říct mu, že tato část je trochu delší, většina kněží pak dovolí věřícím se posadit, i když by správně měli stát. Credo zpíváme v době, kdy credo má být, nebo je možné ho nahradit recitovanou modlitbou. Pokud zpíváme, opět platí domluva s knězem, aby se všichni mohli posadit. Sanctus se obvykle zpívá v době sanctus, lid se často nechává stát (přeci jen není příliš dlouhé), avšak na konci je důležité (třeba chorálně) zazpívat „Benedictus, qui venit in nomine Domini“ a zopakovat třeba poslední frázi sborově Hosanna in excelsis. Bohužel je zde jedna obrovská hudební nevýhoda, chyba. Dvořák věděl, že Sanctus a Benedictus mají v liturgii místo za sebou a zpívají se bezprostředně po sobě, attacca. Proto ve varhanní verzi na konci sanctus nechal v prodlevě ve varhanách viset basové d a rovnou jím navázal na část benedictus. Pokud tyto dvě části oddělíme, dopustíme se malého hudebního prohřešku. V orchestrální verzi tento problém zaniká, ty jsou již rozdělené. Je tedy pravděpodobné, že Dvořák zamýšlel varhanní verzi užít liturgicky, orchestrální již spíše koncertně. Pokud to tedy chceme rozdělit, část Benedictus zazpíváme při přijímání. Zbývá Agnus Dei, které zůstává na závěr mše.

V době, kdy má zaznít Agnus Dei, ho zazpíváme buď latinsky chorálně (vhodnější, vzhledem k tomu, že i zbytek ordinaria je v latině), nebo případně česky Beránku Boží od nějakého českého autora (Eben, Bříza, Olejník...). Pokud máme na závěr mše jinou vhodnou skladbu, je možné Agnus zpívat v určené chvíli, avšak věřící budou buď stát nebo klečat.

Vše výše zmíněné není žádné liturgické dogma, je to pouze jedna z možností, jak dílo provést.

4 Dílo Requiem

4.1 Text

I:

Requiem aeternam dona eis, Domine,

et lux perpetua luceat eis.

Te decet hymnus, Deus, in Sion,

et Tibi reddetur votum in Jerusalem.

Exaudi orationem meam,

ad Te omnis caro veniet.

Kyrie, eleison. Christe, eleison.

II:

Requiem aeternam dona eis, Domine,

et lux perpetua luceat eis.

In memoria aeterna erit justus,

ab auditione mala non timebit.

III:

Dies irae, dies illa,

solvat saeculum in favilla,

teste David cum Sibylla!

Quantus tremor est futurus,

quando Judex est venturus
cuncta stricte discussurus!

IV:

Tuba mirum spargens sonum
per sepulcra regionum,
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit, et natura,
cum resurget creatura,
judicanti responura.

Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde mundus judicetur.

Judex ergo cum sedebit,
quidquid latet, apparebit,
nil inultum remanebit.

Dies irae, dies illa,
solvat saeculum in favilla,
teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
quando Judex est venturus
cuncta stricte discussurus!

Tuba mirum spargens sonum
per sepulcra regionum,
coget omnes ante thronum.

V:

Quid sum miser, tunc dicturus?
quem patronum rogaturus?
cum vix justus sit securus?
Rex tremendae majestatis,
qui salvandos salvas gratis,

salva me, fons pietatis.

VI:

Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae,
ne me perdas illa die.

Quaerens me, sedisti lassus,
redemisti crucem passus;
tantus labor non sit cassus.

Iuste judex ultionis,
donum fac remissionis,
ante diem rationis.

Ingemisco, tamquam reus,
culpa rubet vultus meus;
supplicanti parce Deus.

Qui Mariam absolvisti
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
sed tu bonus fac benigne,
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praestra,
et ab haedis me sequestra,
statuens in parte dextra.

VII:

Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis;
gere curam mei finis.

VIII:

Lacrimosa dies illa,
qua resurget ex favilla
judicandus homo reus.
Huic ergo parce, Deus,
Pie Jesu, Jesu Domine,
dona eis requiem sempiternam.
Amen.

IX:

Domine Jesu Chiste, Rex gloriae.
Libera animas omnium fidelium defunctorum
de poenis inferni et de profundo lacu.
Libera eas de ore leonis, Domine Jesu Christe,
ne absorbeat eas tartarus,
ne cadant in obscurum.
Sed signifer sanctus Michael
repraesentet eas in lucem sanctam.
Quam olim Abrahae promisisti
et semini eius.

X:

Domine Jesu Christe, Rex gloriae.
Hostias et preces tibi laudis offerimus.
Tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie memoriam faciemus.
Libera eas.
Fac eas, Domine, de morte transire
ad vitam.
Quam olim Abrahae promisisti
et semini eius.

XI:

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth!

Pleni sunt coeli et terra gloria tua.

Hosanna in excelsis!

Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Hosanna in excelsis!

XII:

Pie Jesu,

dona eis requiem sempiternam.

XIII:

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,

dona eis requiem sempiternam.

Lux aeterna luceat eis, Domine,

cum Sanctis tuis in aeternum,

quia pius es.

Requiem aeternam dona eis, Domine,

et lux perpetua luceat eis.

4.1.1 Překlad

I:

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane,

a světlo věčné ať jim svítí,

Tobě přísluší chvála, ó Bože, na Sionu,

a Tobě se splní slib v Jerusalémě.

Vyslyš modlitbu mou,

k Tobě všeliké tělo přichází.

Pane, smiluj se. Kriste, smiluj se.

II:

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane,
a světlo věčné ať jim svítí.
Ve věčné paměti bude spravedlivý,
nebude se bát zlé zprávy.

III:

Onen den, den hněvu lkavý
zruší čas, dým vzejde tmavý,
David, Sibylla tak praví!
Strašné chvění, bázeň hrozná,
až se tvorstvo Soudci přizná,
jenž hned řeší vše pozná!

IV:

Zní hlas trouby divně duně,
volá spáče v hrobu lůně,
Pán kde sedí na svém trůně.
Smrt a příroda tu trnou,
když se těla z hrobu k Soudci hrnou,
každý s hříšnou skvrnou.
Přinesena psaná kniha,
je v ní všecka hříchů tíha,
z ní pak Soudce viny stíhá.
Soudce zasedat až bude,
zjeví se, co skryto všude.
Bez pomsty zda něco zbude?
Onen den, den hněvu lkavý
zruší čas, dým vzejde tmavý,
David, Sibylla tak praví!
Strašné chvění, bázeň hrozná,
až se tvorstvo Soudci přizná,
jenž hned řeší vše pozná!

Zní hlas trouby divně duně,
volá spáče v hrobu lůně,
Pán kde sedí na svém trůně.

V:

Co mám, běda, promluvíti?
Obhájcem kdo má mi býti,
když i dobrý hrůzu cítí?
Hrůzné Velebnosti Králi,
Spasiž, kdož si spásy přáli.
Spas mne, Lásky zdroji stálý.

VI:

Vzpomeň si, ó, Jesu milý,
žeš šel pro mne k svému cíli.
Nezatrať mne v oné chvíli!
Klesl's, hledaje mne, znaven.
Pro mne byl kůl Kříže vstaven.
Nebud' čin ten plodů zbaven!
Soudce pomsty spravedlivé,
dej dar odpuštění dříve,
nežli sečteš viny křivé!
Sténám pod vinami svými,
líce hříchy rumění mi.
Slituj se nad vzdechy mými!
Marii dal's rozhřešení,
lotr hříšníkem již není,
já též čekám vykoupení.
Nehodně tě prosím, Pane,
dobrotou však tvou se stane:
kol mne oheň nezaplane.
Rač mne mezi ovce vzítí,

od kozlů mne oddělití,
dej mi po pravici dlítí.

VII:

Až se zachvějí kdys klatí,
že je ostrý plamen schvátí,
rač mne k sobě povolati.
Duše prosí, lká, se rmoutí,
v popel mé se srdce hroutí,
rač smrt dobrou poskytnouti.

VIII:

Slzavým dnem bude, Pane,
o němž viník k Soudu vstane
z hrobového svého lože,
Tohoto pak šetři, Bože.
Milý Pane Ježíši,
dej jim věčné odpočinutí.
Amen.

IX:

Pane Ježíši Kriste, Králi slávy,
vysvobod' duše všech věřících zemřelých
od útrap pekla a od hluboké propasti,
vysvobod' je z tlamy lví, Pane Ježíši Kriste,
aby jich nepohltila pekelná hlubina,
aby neupadly do temnosti.
Nýbrž ať korouhevník, svatý Michael,
uvede je do svatého světla,
které jsi kdysi přislíbil Abrahámovi,
A jeho potomstvu.

X:

Pane Ježíši Kriste, Králi slávy,
obětujeme Ti dary a modlitby chvály.

Přijmi je za duše těch,
na které dnes vzpomínáme.

Vysvobod' je.

Dej Pane, ať přejdou ze smrti
do života,
který jsi kdysi přislíbil Abrahámovi
a jeho potomstvu.

XI:

Svatý, Svátý, Svátý Pán, Bůh zástupů!

Nebe i země plné jsou tvé slávy.

Hosana na výsostech!

Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně.

Hosana na výsostech!

XII:

Milý Ježíši,

dej jim věčné odpočinutí.

XIII:

Beránku Boží, který snímáš hříchy světa,

dej jim věčné odpočinutí.

Světlo věčné ať jim svítí, Pane,

se svatými tvými na věky,

neboť dobrotivý jsi.

Odpočinutí věčné dej jim, Pane,

A světlo věčné ať jim svítí.

4.2 Okolnosti vzniku

Na zkomponování Requiem Dvořák pracoval v roce 1890 během svých cest. Na začátku roku začal, poté si musel dát dvouměsíční pauzu, neboť byl na uměleckém zájezdě do Petrohradu, Moskvy a do Londýna. Některé části byly napsány v Kolíně nad Rýnem během cest. Když se vrátil do Vysoké, pokračoval. Poslední takty dopisoval už v Praze. Ke zhudebnění textu zádušní mše neměl Dvořák žádný podobný důvod, jako tomu bylo u Stabat Mater. Okolnosti vzniku tedy nejsou nikterak zajímavé. Když bylo dílo dokončeno a vydáno, zamluvili si jej pořadatelé hudebního festivalu v Birminghamu, pro které již předtím psal „Svatební košile“.¹¹

4.3 Obsazení

Velký orchestr ve složení: pikola, 2 flétny, 2 hoboje, anglický roh, 2 klarinety, basový klarinet, 2 fagoty, kontrafagot, 4 lesní rohy, 4 trubky, 3 trombony, tuba, tympány, harfa. Čtyři sólisté (S, A, T, B) a velký smíšený sbor.

4.4 Liturgické využití

Requiem čistě liturgické využití nemá. Vzhledem k obsazení by se na žádný kůr orchestr se sborem vejít nemohli, vždy je zde sice možnost provést dílo zezdola (pokud to možnosti na kůru neumožňují), ale ani tak Requiem vhodné není z důvodu své délky. Narozdíl třeba od Stabat Mater, která má své části ukončené a samostatné, Requiem na sebe svými částmi často navazuje. Nejen hramonicky, ale části jsou často propojené a navazují attacca - například třetí část Dies irae a čtvrtá část Tuba mirum. Pro dnešní liturgii nevhodné

Co by ale mělo být zmíněno, že při velmi významných událostech se některé části dají užít i při bohoslužbě, jako tomu bylo na pohřbu Václava Havla.

5 Dílo Te Deum

5.1 Text

I:

---

¹¹ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (324, 335-6)

Te Deum laudamus, te Dominum confitemur.
Te aeternum patrem omnis terra veneratur.
Tibi omnes angeli, tibi coeli et universae potestates,
tibi cherubim et seraphim incessabili voce proclamant:
Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra maiestatis gloriae tuae.
Te gloriosus Apostolorum chorus,
te prophetarum laudabilis numerus,
te martyrum candidatus laudat exercitus.
Te per orbem terrarum sancta confitetur Ecclesia,
Patrem immensae maiestatis:
Venerandum tuum verum et unicum Filium:
Sanctum quoque Paraclitum Spiritum.

II:

Tu Rex gloriae, Christe.
Tu Patris sempiternus es Filius.
Tu ad liberandum suscepturus hominem,
non horruisti Virginis uterum.
Tu devicto mortis aculeo,
aperuisti credentibus regna coelorum.
Tu ad dexteram Dei sedes, in gloria Patris.
Iudex crederis esse venturus.
Te ergo quesumus, tuis famulis subveni,
quos pretioso sanguine redemisti.

III:

Aeterna fac cum sanctis tuis in gloria numerari.
Salvum fac populum tuum,
Domine, et benedic hereditati tuæ.
Et rege eos, et extolle illos usque in æternum.
Per singulos dies benedicimus te;

Et laudamus Nomen tuum in saeculum, et in saeculum saeculi.

IV:

Dignare, Domine, die isto sine peccato nos custodire.

Miserere nostri domine, miserere nostri.

Fiat misericordia tua,

Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te.

In te, Domine, speravi:

non confundar in aeternum.

Alleluia!

5.1.1 Překlad

1. Bože, chválíme tebe, Pane, moc tvou velebíme,
kterou zná zem i nebe, všem tvým skutkům se divíme;
když se vše v světě mění, ty sám jsi bez proměny.

2. Vše, co jen chválit může, cherubové, serafové,
chválí tě velký Bože, nebe, země, zástupové,
ode všech jsi nazýván: Svatý, Svatý, Svatý Pán.

3. Svatý Pán Bůh Sabaoth, Svatý, jenž řídí národy,
jenž pomáhá z béd a psot. Nebe, zem, povětří, vody
plné jsou cti, chvály tvé, neb vše tvoje dílo je.

4. Apoštolů slavný sněm a proroků řad veliký
posílá v plesání svém k trůnu tvému vroucí díky;
kolik je mučedníků, tolik chvalořečníků.

5. Po všem okrsku země tobě, Otče, velcí, malí,
kdož jsou tvé svaté plémě, vděčně prozpěvují chvály,
vzdávají čest i Synu na trůnu sedícímu.

6. Též i Duchu Svatému, který svatá naučení
uděluje každému a v smutku je utěšení,
lid křesťanský se klaní, všude jeho chvála zní.

7. Ty, Otce věčný Synu, vtělil ses, sestoupiv z nebe,
chtě smazat naši vinu vydals na smrt kříže sebe;

milost jsi nám vydobyl, od hříchu osvobodil.

8. Tebou je všem, kdo věří, nebes brána otevřena,

s důvěrou kdo k tobě zří, zastáncem tě u Otce má.

Že přijdeš svět souditi, máme mít vždy v paměti.

9. Buď milostiv dětem svým, požehnej dědictví svému,

veď nás světlem nebeským a povyš až k trůnu svému,

ať tě, plni vděčnosti, chválíme na věčnosti.

10. Přispěj zatím k pomoci drahou krví vykoupeným,

chraň a braň je svou mocí, přičti ke svým vyvoleným;

po časném pak bloudění přiveď nás ke spasení.

11. To buď naše snažení: tebe a tvé jméno vzývat,

čest a díkůčinění po všechny dny tobě zpívat.

Rač od hříchů chránit nás jak dnes, tak po všechen čas.

12. Pane, smiluj, smiluj se, buď s námi tvé požehnání;

oč prosíme, staniž se podle našeho doufání.

Kdo v tě doufá samého, neopustíš žádného.¹²

5.2 Okolnosti vzniku

Zhruba v polovině června roku 1892 přišel Dvořákovi dopis (po předchozí korespondenci) od paní Thurberové, prezidentky newyorské konzervatoře, ve kterém mu sděluje podrobnosti jeho cesty do Ameriky a zároveň prosí, aby s sebou Dvořák přivezl nové dílo k oslavě čtyř set let od objevení Ameriky, které se mělo konat napodzim. Slibuje, že brzy pošle příslušný anglický text. To se však dlouho nedělo a jelikož už Dvořák začínal pociťovat nervozitu, aby stihl dílo včas dokončit, rozhodl se vybrat text sám. Vybral latinský děkovný hymnus *Te Deum laudamus*, neboli česky Tebe, Bože, chválíme. Již samotný výběr textu je pro Dvořáka příznačným - opět se potvrzuje jeho silná víra v Boha. Na konci června měl již hotový náčrt a během července dílo zdárně dokončil. Teprve, když už měl vše rozpracované, přišel od paní

---

¹² Kancionál, Praha: Katolický týdeník, 2018

Thurberové dopis s textem od amerického básníka Josepha Rodmana Drakea „Americký prapor“, jež později rovněž zhudebnil.¹³

5.3 Obsazení, charakteristika

Obsazení - 2 flétny, 2 hoboje, 1 anglický roh, 2 fagoty, 4 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, 1 tuba, tympány, velký buben, činely, triangl, varhany, housle, violy, violoncella, kontrabasy, dvě sóla (soprán a bas) a smíšený sbor.

Dílo je často uváděno jako „typicky dvořákovské“. Nejen pro výběr textu, ale i pro svou formální stránku, podobnou symfonii. Te Deum má čtyři kontrastní části, v každé různé hudební myšlenky a motivy, avšak všechny na sebe dokonale navazují a pasují. Celé dílo začíná trochu nezvyklým způsobem - první dva takty neslyšíme nic, kromě tympánů, hrajících vzrušené trioly, následně se ozvou radostné smyčce, naznačující ústřední motiv, až zazní radostný mohutný sbor s ještě radostnějším textem. Jásavý charakter přeruší až klidný sólový soprán, doprovázený tlumeným mužským sborem. Na konci první části slyšíme opět stejný motiv sboru jako na začátku.

Druhou část, věnovanou basovému sólu, otvírají žesťové fanfáry. Sólo se dá rozdělit na dvě „sloky“, přičemž obě dokončí sbor - první ženský trojhlas, tu druhou mužský. Avšak stále v jemném líbezném tónu.

Třetí část je opět v kontrastu s předchozí, je značně vzrušenější, bez sóla, pouze se sborem a hlavně v moll, konkrétně v h-moll. Ústřední motiv předzpívají alty, převezmou jej basy, následně s malými obměnami soprány a tenoři. V této části najdeme mnoho rychlých změn, ať už rytmických, tak hlavně dynamických.

Poslední část začíná líbezným sopránovým sólem v H-dur, s občasným vstupem sboru s textem „miserere nostri Domine“ (osvobod' nás, Pane). V momentě, kdy se připojí sólový bas k sopránu, zpívají spolu v unisonu. Do toho hraje orchestr a sbor vstupuje svým „aleluja“. Opět máme pocit obrovské slávy a radosti. Dílo končí velmi podobně jako začíná - slyšíme tympány, avšak motiv se objevuje v pozounech.¹⁴

---

¹³ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část třetí 1891-1896. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1930. (53)

¹⁴ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část třetí 1891-1896. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1930. (53-9)

5.4 Liturgické využití

Vzhledem ke své délce (okolo 20 minut) je dílo ideální na závěr bohoslužby. Samozřejmě nějaké slavnostní bohoslužby, či při příležitostech jako je např. jmenování nového faráře, biskupa, arcibiskupa a podobně. Te Deum se rovněž velmi často zpívá na Silvestra nebo Nový rok jako poděkování za rok uplynulý. V poslední den v roce je rovněž modlitba spojená s plnohodnotnými odpustky, proto se většinou zpívá během mše píseň z kancionálu s číslem 932 (v olomouckém dodatku možno kratší verzi pod číslem 982).

Pokud bychom chtěli provést Dvořákovo Te Deum právě třeba na konci mše, můžeme se zamyslet, zda to nespojit s doprovodem bohoslužby nějakou mší. Logicky se nabízí Lužanská, ale celé už by to mohlo být až příliš dlouhé. Určitě však existuje mnoho kratších romantických mší s podobným obsazením jako má Te Deum. Celá bohoslužba by tak měla mnohem slavnostnější charakter.

Tuto skladbu není dobré dělat pouze s varhanami a na obsazení musíme dát pozor, neboť zde máme v orchestru „navíc“ velký buben, činely a triangel. Je tedy nutné vyřešit problém technicky, například si nástroje půjčit z divadla nebo filharmonie, ideálně i s hráčem.

6 Dílo Biblické písně

6.1 Text

I. Oblak a mrákota jest vůkol něho

Oblak a mrákota jest vůkol něho,
spravedlnost a soud základ trůnu jeho.

Oheň předchází jej a zapaluje
vůkol nepřátele jeho.

Zasvěcujít' se po okršku světa blýskání jeho;
to vidouc země děsí se.

Hory jako vosk rozplývají se
před obličejem Hospodina,
panovníka vší země.

A slávu jeho spatřují všichni národové.

II. Skryše má a paveza má Ty jsi

Skrýše má a pavezá má Ty jsi,
na slovo vzaté očekávám.
Odstuptež ode mne, nešlechetníci,
abych ostříhal příkázání Boha svého.
Posiluj mne, bych zachován byl
a patřil ku stanoveným Tvým ustavičně.
Děsí se strachem před Tebou tělo mé,
nebo soudů Tvých bojím se náramně.

III. Slyš, ó Bože, slyš modlitbu mou
Slyš, ó Bože, slyš modlitbu mou,
neskrývej se před prosbou mou.
Pozoruj a vyslyš mne,
nebot' nařikám v úpění svém
a kormoutím se.
Srdce mé tesklí ve mně
a strachové smrti přišli na mne
a hrůza přikvačila mne.
I řekl jsem: Ó bych měl křídla
jako holubice,
zaletěl bych a poodpočinul.
Aj, daleko bych se vzdálil,
a přebýval bych na poušti.
Pospíšil bych ujíti větru
prudkému a vichřici.

IV. Hospodin jest můj pastýř
Hospodin jest můj pastýř,
nebudu míti nedostatku.
Na pastvách zelených pase mne,
k vodám tichým mne přivodí.
Duši mou občerstvuje,

vodí mne po stezkách
spravedlnosti pro jméno své.
Byť se mi dostalo jíti
přes údolí stínu smrti,
nebuduť se báti zlého,
nebo Ty se mnou jsi.
A prut Tvůj a hůl Tvá,
tot' mne potěšuje.

V. Bože! Bože! píseň novou
Bože! Bože! píseň novou
zpívati budu Tobě na loutně
a žalmy Tobě prozpěvovati.
Na každý den dobrořečiti budu Tobě
a chváliti jméno Tvé na věky věků.
Hospodin jistě veliký jest
a vši chvály hodný,
a velikost jeho
nemůž vystižena býti.
O slávě a kráse a velebnosti Tvé
i o věcech Tvých předivných mluvíti budu.
A moc přehrozných skutků Tvých
všichni rozhlašovati budou.
I já důstojnost Tvou
budu vypravovati.

VI. Slyš, o Bože, volání mé
Slyš, o Bože, volání mé,
pozoruj modlitby mé!
Nebo jsi býval útočiště mé
a pevná věže před tváří nepřítele.
Budu bydleti v stánku Tvém na věky,

schráním se v skrýši křídel Tvých.

Bože! Bůh silný můj Ty jsi,

tebe hned v jitře hledám,

tebe žízní duše má,

po Tobě touží tělo mé,

v zemi žíznivé a vyprahlé,

v níž není vody.

A tak, abych Tobě dobrořečil

a s radostným rtů prozpěvováním

chválila by Tě ústa má.

VII. Při řekách babylonských

Při řekách babylonských,

tam jsme sedávali a plakávali,

rozpomínajíce se na Sion.

Na vrby v té zemi

zavěšovali jsme citary své,

a když se tam dotazovali nás ti,

kteríž nás zajali,

na slova písničky, říkajíce:

Zpívejte nám některou píseň Sionskou,

odpovídali jsme:

Kterakž bychom mohli zpívati

píseň Hospodinovu

v zemi cizozemců?

Jestliže se zapomenu na tebe,

Ó Jeruzaléme,

ó zapomeniž i pravice má umění svého.

VIII. Popatřiž na mne a smiluj se nade mnou

Popatřiž na mne a smiluj se nade mnou

nebot' jsem opuštěný a ztrápený.

Soužení srdce mého rozmnožují se,
z úzkostí mých vyved' mne.
Smiluj se nade mnou!
Viz trápení mé a bídu mou
a odpust' všechny hříchy mé.
Ostříhej duše mé a vytrhni mne,
at' nejsem zahanben,
nebot' v Tebe doufám.

IX. Pozdvihuji očí svých k horám
Pozdvihuji očí svých k horám,
odkud by mi přišla pomoc.
Pomoc má jest od Hospodina,
kterýž učinil nebe i zemi.
Nedopustít', aby se pohnouti
měla noha Tvá,
nebo nedřímet' strážný Tvůj.
Aj, nedřímet', ovšem nespí ten,
kterýž ostříhá Izraele.

X. Zpívejte Hospodinu píseň novou
Zpívejte Hospodinu píseň novou,
nebot' jest divné věci učinil.
Zvuk vydejte, prozpěvujte
a žalmy zpívejte.
Zvuč, moře, i to, což v něm jest,
okršlek světa, i ti, což na něm bydlí.
Řeky rukama plesejte,
spolu s nimi i hory prozpěvujte.
Plesej, pole, a vše, což na něm,
plesej, země, zvuč i moře,
i což v něm jest.

6.2 Okolnosti vzniku

V březnu roku 1894 Antonín Dvořák dokončil Suitu A-dur a chtěl se věnovat nové symfonii, avšak ta zůstala pouze u pár náčrtů. Hned následující den ho ale napadla myšlenka úplně odlišná - zhudebnění některých žalmů pro sólový hlas s doprovodem klavíru. Co ho k tomu vedlo, nevíme. Můžeme se pouze domnívat, že Dvořáka ovlivnil stesk po české vlasti (tou dobou pobýval v New Yorku), úmrtí mezi jeho blízkými (zemřel jeho věrný ctitel, dirigent Hans von Büllow, také jeho přítel skladatel Čajkovskij a Gounod) a s jeho otcem to zdravotně nevypadalo dobře. Svou roli v tom všem mohly sehrát i blížící se Velikonoce, které jsou pro hluboce věřícího a citlivého člověka poměrně vypjaté. Ať už příčinou bylo cokoli, během tří týdnů měl Dvořák zkomponovaných deset žalmů. Z jeho rukopisů je zřejmé, že žalmy nepsal v pořadí, v jakém je následně Simrock vydal, ale různě „skákal“ z jednoho na druhý. Je zřejmé, že Dvořák se v Knize žalmů velmi dobře vyznal a všechny žalmy znal. Otakar Šourek ve své knize píše: *„I pro to dovedl projevit jemný smysl, aby v těch deseti písních, pro něž se rozhodl, byla obsahová rozmanitost, aby projevy úzkostně prosebné střídaly se s útěšně důvěřivými, aby k žalozpěvům, tryskajícím z vědomí hříšné nicotnosti, družily se plesné hymny na velikost a slávu boží.“*¹⁵

6.3 Obsazení, charakteristika

Originální obsazení je pro nižší hlas s průvodem klavíru. Existuje však spousta dalších prepisů a transpozicí pro vyšší hlas, pro sbor, s orchestrální úpravou a podobně. To už ale není z Dvořákova pera.

6.4 Liturgické využití

Každá píseň má svůj určitý charakter a svou náladu. Je možné si zjistit, který žalm odpovídá jakému číslu (např. žalm Oblak a mrákota má číslo 97, verš 2-6) a u toho zjistit, na který den v liturgickém roce připadá. Ale stejně jako u kantáty Žalm 149 mi toto přijde zbytečné. Je lepší se řídit vlastním pocitem ze skladby, zda je spíše smutná,

---

¹⁵ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část třetí 1891-1896. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1930. (191-4)

veselá, slavnostní, prosebná a podobně a dle toho skladbu užít. Velmi často se žalmy zpívají na pohřbech (zejména č. 4 - Hospodin jest můj pastýř), svatbách, křtinách a při dalších příležitostech a slavnostech.

7 Dílo O Sanctissima

7.1 Text

O sanctissima, o piissima

dulcis Virgo Maria,

Mater amata, intemerata,

ora, ora pro nobis.

Tu solatium et refugium

Virgo Mater Maria,

quidquid optamus per te speramus,

ora, ora pro nobis.

7.1.1 Překlad

Matko přesvatá, láskou bohatá,

zdrávas, Panno Maria.

Panno přečistá, ochrano jistá,

oroduj za nás, ó Maria.

Ve všech slabostech, ve všech starostech

posiluj nás, Maria.

Nedej umdlévat, smutku podléhat,

oroduj za nás, ó Maria.¹⁶

7.2 Okolnosti vzniku

Tato drobná skladba vznikla během jednoho z pobytů manželů Dvořákových na Sychrově. Zde bydlel Dvořákův přítel Alois Göbel a právě jemu je O sanctissima věnovaná. Vznikla 6. září 1879 ku příležitosti svátku narození Panny Marie 8. září, kdy

---

¹⁶ Kancionál, Praha: Katolický týdeník, 2018

byla i premiérována (což je mimochodem i den narození Antonína Dvořáka). Interprety premiéry nemohl být nikdo jiný než sám Antonín Dvořák (varhany), jeho žena Anna (alt) a zmiňovaný Alois Göbel (baryton).¹⁷

7.3 Obsazení

Jak již vyplývá z informací o premiéře, obsazení je pro sólový alt a baryton s průvodem varhan.

7.4 Liturgické využití

Skladba je to krátká, milá, líbezná. Trvá cca 3 minuty, čímž je ideální k jakékoli části mše. Vzhledem k mariánskému textu se hodí na jakýkoli mariánský svátek, slavnost. Ku příkladu tyto: 1. ledna - Matky Boží, Panny Marie, 25. března - Zvěstování Panny Marie, 15. srpna - Nanebevzetí Panny Marie, či zmiňované datum 8. září - narození Panny Marie. Svátků je mnohem více, jako mariánský měsíc je vyhlášený květen.

Využít se dá samozřejmě i na „nemariánské“ svátky, ale i k jiným příležitostem, jako jsou svatby, křtiny, biřmování...

Při mších běžně zpívána s českým textem, v kancionálu pod číslem 808.

8 Dílo Tu trinitatis

8.1 Text

Tu, Trinitatis Unitas,

Orbem potenter quæ regis,

Attende laudis canticum,

Quod excubantes psallimus.

Ortus refulget lucifer,

Præitque solem nuntius:

Cadunt tenebræ noctium:

Lux sancta nos illuminet.

Deo Patri sit gloria,

---

¹⁷ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (43)

Ejusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Nunc et per omne sæculum.
Amen.

8.1.1 Překlad

Ty, jednoto Trojice,
jež mocně řídíš svět,
slyš zpěv chvály,
který, vstavši z lože, pějeme.
Vzešlá jitřenka září,
jak posel kráčí před sluncem,
padá temnota nocí:
Světlo svaté ať nás ozáří.
Amen. Bohu Otci buď sláva,
i jeho jedinému Synu,
s Duchem utěшитelem
nyní a po všechny věky.
Amen.

8.2 Okolnosti vzniku

Stejně jako tomu je u skladby *O sanctissima*, i tato vznikla během jednoho z pobytů na Sychrově a rovněž je věnována Aloisi Göbelovi. I přesto to, že text je ke Svaté trojici, vznikla den před Nanebevzetím Panny Marie (14. srpna) roku 1878. Premiérována byla zřejmě následující den, v den slavnosti, při mši samotným autorem za varhanami a Göbelem jako sólovým barytonem v sychrovském kostele.¹⁸

8.3 Obsazení, charakteristika

Krátké dílo (cca 2,5 minuty) pro sólový baryton a varhany.

---

¹⁸ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (43)

8.4 Liturgické využití

Text je hymnus k oslavě Nejsvětější trojice, ale využít se dá kdykoli během roku. Samotná slavnost Nejsvětější trojice je vždy týden po Letnicích, po Seslání Ducha svatého, tudíž vyjde vždy na neděli. Vzhledem k tomu, že je dílo určené pro jeden sólový hlas, není příliš náročné hymnus zapívat sborově v unisonu. Jsou různé možnosti, jak to pojmout. Vzhledem k tomu, že první část je v g-moll, druhá v G-dur, dá se dílo rozdělit třeba nejprve pro mužské hlasy, poté pro ženské, závěr společně. Možností je mnoho. Zároveň již existují i další úpravy skladby (ne od Dvořáka) i pro smíšený sbor.

9 Dílo Ave Maria

9.1 Text

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum.
Benedicta tu in mulieribus,
et benedictus fructus
ventris tui, Jesus.
Sancta Maria, Mater Dei,
ora pro nobis peccatoribus,
nunc et in hora mortis nostrae.
Amen.

9.1.1 Překlad

Zdrávas Maria, milosti plná,
Pán s tebou.
Požehnaná ty mezi ženami
a požehnaný plod
života tvého, Ježíš.
Svatá Maria, Matko Boží,
pros za nás hříšné,
nyní i v hodinu smrti naší.
Amen.

9.2 Okolnosti vzniku

Rovněž je skladba napsaná na Sychrově, tentokrát ale není věnována Göbelovi, nýbrž Dvořákově choti Anně, která skladbu i premierovala v sychrovském kapli na zámku v den svého svátku, 26. července.¹⁹

9.3 Obsazení, charakteristika

Vzhledem k tomu, že byla psána pro Annu, která byla hlasovým zařazením alt, je skladba pro sólový alt a varhany. Dílo bylo poměrně populární, proto existuje mnoho dalších úprav a prepisů, jak pro vyšší hlas, tak i v úpravách pro sbory ženské a smíšené.

9.4 Liturgické využití

Modlitba Ave Maria je použitelná při jakékoli příležitosti během liturgického roku, podobně jako O sanctissima a další. Vzhledem k mollovému charakteru je vhodná i na pohřby a pohřební obřady. Možno také zpívat se sborem unisono, či najít sborovou úpravu. Existují verze s varhanami, ale i accapellové.

10. Dílo Ave maris stella

10.1 Text

Ave, maris stella,

Dei mater alma,

atque semper virgo,

felix coeli porta.

Sumens illud «Ave»

Gabrielis ore,

funda nos in pace,

mutans Evae nomen.

10.1.1 Překlad

---

¹⁹ ŠOUREK, Otakar. Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928. (43)

Zdrávas, hvězdo mořská,
živitelko Boží,
ustavičná Panno,
blahá nebes bráno!
Ave tobě pěla
ústa Gabriela,
mír nám vlej, když jméno
Eva zpět je čteno.

10.2 Okolnosti vzniku

Stejně jako u skladby O sanctissima a dalších „liturgických drobností“.

10.3 Obsazení, charakteristika

Nižší hlas s průvodem varhan.

10.4 Liturgické využití

Opět mariánský text, ale možno využít kdykoli během roku. Možnosti stejné jako u O sanctissima, Tu, Trinitatis a podobně.

11. Dílo Varhanní skladby

11.2 Okolnosti vzniku

Za zmínku stojí i Dvořákovy rané skladby a zároveň jediné pro sólové varhany. Vznikaly během jeho studií na varhanické škole. Preludiem D-dur a fugou g-moll Dvořák absolvoval.

11.3 Obsazení, charakteristika

Jediné, co se dochovalo, je pět preludií, jedna fughetta a dvě fugy.

11.4 Liturgické využití

Liturgicky se dají samozřejmě využít kdykoli, většinou jako preludium, či postludium. Ideálně na závěr bohoslužby.

Závěr

Psaní bakalářské práce mne přivedlo k mnoha knižním zdrojům, které mne neuvěřitelně zaujaly. Zejména jsem si oblíbila všechny knihy od Otakara Šourka, který se životu a dílu Antonína Dvořáka věnoval s neskutečným zapálením. Velice zajímavá je také kniha Otakara Dvořáka. Jsou to vzpomínky a vyprávění syna slavného komponisty Antonína. Ale stejně tak mne zaujalo i mnoho dalších knih o skladatelově životě.

Mým cílem bylo podívat se na skladby dnešním „kritickým“ okem a zjistit, jak se dá dnes která skladba použít. Stejně jako vše kolem nás, i církve a liturgie se mění. Mnoho věcí už dnes není vhodné dělat tak, jak bylo původně psáno. Zjistila jsem ale, že je možné něco pozměnit a i nadále se dá Dvořákova hudba provozovat při mších a jiných obřadech, za tím účelem, za kterým byla komponována.

Ve své vlastní varhanické a sbormistrovské praxi mohu šířit hudbu Antonína Dvořáka do kostelů, kam mnohdy patří. Díla, která byla psaná pro praktické využití při liturgii, tak opravdu mohu použít a neomezit se na koncertní vystoupení. Případně i opačně, díla, psaná pro koncertní účely, mohu využít i při církevních obřadech a liturgii. Také mohu provést díla čistě sólová a komorní se sborem.

Seznam literatury a použitých zdrojů

- ŠOUREK, Otakar. *Antonín Dvořák*. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1941.
- ŠOUREK, Otakar. *Život a dílo Antonína Dvořáka, část první 1841-1877*. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1916.
- ŠOUREK, Otakar. *Život a dílo Antonína Dvořáka, část druhá 1878-1890*. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1928.
- ŠOUREK, Otakar. *Život a dílo Antonína Dvořáka, část třetí 1891-1896*. Praha: Hudební matice umělecké besedy, 1930.
- DÖGE, Klaus. *Antonín Dvořák: život, dílo, dokumenty*. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7429-297-2.
- DVOŘÁK, Otakar, Jan KOUPIL a Antonín DVOŘÁK. *Můj otec Antonín Dvořák*. 1. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2004. ISBN 80-862-4078-9.
- KUNA, Milan. *Antonín Dvořák: reflexe osobnosti a díla: lexikon osob*. Praha: Academia, 2017. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2669-9.
- BERKOVEC, Jiří. *Antonín Dvořák*. Praha: Supraphon, 1969.
- NOVÁČKOVÁ, Lucie. *Antonín Dvořák: Mše D dur, op. 86*. Brno, 2015. Bakalářská práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta, Katedra kompozice, dirigování a operní režie.
- ŘEHÁK, Miroslav. *Spirituální pozadí Dvořákovy kantáty Stabat Mater*. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Katedra teologické etiky a spirituální teologie.